

Buddy

Januari - Februari - Maart
2021

Buddy is een uitgave van

Duikvereniging Bermuda Divers.

Verantwoordelijke uitgever: Het bestuur van de Bermuda Divers.

De Buddy verschijnt 4 maal per kalenderjaar.

Alle reacties, artikelen, opmerkingen en aanvullingen worden graag tegemoet gezien op het redactie adres: buddy@bermuda-divers.nl

Bestuur Bermuda Divers:

Voorzitter: Marc Van Britsom

Secretaris: Martijn de Bruijn

Penningmeester: Monique Menu

Bestuurslid: Rob Verhagen

Bestuurslid: Marc Mertens

Ereleden: Kees van Deijk - Werner Volleman

Waarnemend opleidingscoördinator: Marc Hemelaar

Materiaalcommissie: Willy Menu - Jacco IJzerman

Evenementencommissie: Sheila van Dierendonck - Diana Verhagen

PR Commissie
Marc Van Britsom - Rut Van Vlierberghe
Alexandra de Waele

Redactie Buddy: Aswin Stockman - Alexia Peeters

Webmaster Marc Van Britsom

Bankrekeningnummer: RABOBANK 32.26.04.036 t.n.v. Bermuda Divers

IBAN: NL58RABO0322604036

Swift of BIC-code: RABONL2U

Correspondentieadres Bermuda Divers: Montgomerysingel 4, 4587 EX Kloosterzande

Beste Lezers,

Het jaar 2020 gaan we niet snel vergeten. Hopelijk hebben we met z'n allen, zonder al te veel kleerscheuren dit jaar achter ons kunnen laten en is het nu weer tijd om vooruit te kijken.

Op het moment dat we dit schrijven (eind december) kunnen we helaas nog niet al te ver vooruitkijken, maar hopende op een goed werkend vaccin en dalende besmettingen, kunnen we dit wel gaan doen in de volgende Buddy.

Nog even volhouden!!!

Verzorg jullie goed!!

De Buddyredactie

wenst iedereen

ALL THE BEST

voor 2021

Leuke stukjes, anekdotes of andere duik gerelateerde informatie is altijd welkom bij de Buddy-redactie. buddy@bermuda-divers.nl

**P.S. afsluitdatum voor het inleveren van materiaal voor de volgende Buddy,
20 maart 2021**

DE TAARTENKALENDER

Januari

Jeffrey Menu	04 - 01
Urbain Goossens	19 - 01
Willy Menu	20 - 01
Alexander Hoksbergen	30 - 01

Februari

Peggy den Tenter	15 - 02

Maart

Aswin Stockman	04 - 03
Kim van Damme	11 - 03
Marc Van Britsom	19 - 03

VAN HARTE GEFELICITEERD MET JULLIE

VERJAARDAG

Haaien zijn ‘functioneel uitgestorven’ in 19 procent van de riffen

Bron: Het Laatste Nieuws 24-07-20, 21:51

© AP

De haai wordt de koning van de zee genoemd. En hij lijkt misschien meedogenloos, maar voor de mens moet hij nog steeds onderdoen. Overbevissing en drukke kustplaatsen zorgen er immers voor dat hij het behoorlijk moeilijk heeft op sommige plaatsen. Zo blijkt uit het onderzoek van FinPrint - waarbij maar liefst 371 riffen in 58 verschillende landen met onderwatercamera's onder de loep werden genomen – dat haaien in 19 procent van de riffen functioneel uitgestorven zijn.

Niet volledig uitgestorven dus, maar wel functioneel uitgestorven. Wat betekent dat dan? “Dit betekent niet dat haaien de riffen helemaal niet bezoeken,” legt onderzoeker Colin Simpfendorfer uit. “Maar het houdt wel in dat ze ‘functioneel uitgestorven’ zijn: ze spelen niet meer hun normale rol in het ecosysteem.”

Het verdwijnen van haaien is overigens geen goed nieuws: haaien spelen een belangrijke rol in de onderwaterwereld. Het zijn toppredators waardoor ze bovenaan de voedselketen staan. Dat betekent dat ze verhinderen dat bepaalde populaties te groot worden en zo instaan voor het behoud van het ecosysteem.

3 haaien in 800 uur

Maar liefst 120 onderzoekers verzamelden 18.000 uren (750 dagen) aan cameramateriaal. Deze beelden hebben ze nauwgezet bestudeerd om de activiteit van haaien na te gaan. In 69 riffen in zes verschillende landen (De Dominicaanse Republiek, Franse Antillen, Kenia, Vietnam, de Bovenwindse Antillen en Qatar) was de situatie behoorlijk schrijnend: op 800 uur (meer dan een maand) tijd werden slechts drie haaien gespot.

Reden daarvoor is de hoge bevolkingsdichtheid, wanbeheer van de oceanen en overbevissing, zo concluderen de onderzoekers. Dat betekent evenwel dat er ook grote en sterke haaienpopulaties kunnen bestaan “op voorwaarde dat de mens wat goede wil toont, en maatregelen neemt om de instandhouding van haaien te waarborgen”, zo besluiten de onderzoekers.

Nooit eerder gezien: zeehond duikt letterlijk op in de Dender

Bron: Het Laatste Nieuws 04-08-20, 17:41

Opmerkelijk dierennieuws in de regio. Natuurliefhebbers hebben aan Denderbelle Sas een zeehond gespot. Dat is nog nooit eerder gebeurd. Het dier was helemaal tot in de Dender afgezakt. Natuurpunt 's Heerenbosch maakte het nieuws bekend op haar Facebook-pagina.

“Zeehonden zijn zeedieren en hebben dus zout water nodig, maar regelmatig zwemmen ze ook grote rivieren op”, zegt Geert Van Damme van Natuurpunt ‘s Heerenbosch. “Een paar jaar geleden was zo regelmatig een zeehond te spotten aan de Schelde in Vlassenbroek. Maar aan Denderbelle Sas gebeurde dat toch nooit eerder.”

Een unicum dus. Vermoedelijk zwom het dier vanuit de Noordzee de Schelde op om vervolgens in de Dender terecht te komen. “Straf is dat het dier daarvoor de Tijsluis in Appels, die Schelde en Dender verbindt, moet doorgezwommen hebben”, bedenkt Van Damme. “De zeehond moet met een schip er mee door geraakt zijn.”

De zeehond aan Denderbelle Sas spotten was een toevalstreffer. Het dier is ondertussen al weer voortgezwommen. Het is niet duidelijk of dat verder richting Aalst gebeurde, of terug naar de Schelde.

Is de Noordzee klaar voor terugkeer van de vleet?

Bron: ARK Natuurontwikkeling - 4-10-2020

18 stekelroggen zijn zaterdag 3 oktober door WWF-NL, ARK Natuurontwikkeling, Sportvisserij Nederland en Blue Linked uitgezet in de Westerschelde. De stekelroggen moeten het pad effenen voor de terugkeer van de vleet - de grootste roggensoort van Europa - in de Nederlandse Noordzee.

Ondanks het slechte weer konden de 18 stekelroggen succesvol worden uitgezet (Foto: Gijs van Zonneveld/ARK)

De 18 uitgezette stekelroggen zijn de laatste lading van in totaal 400 uitgezette stekelroggen in de Noordzee. Ze zijn onderdeel van een innovatief onderzoek waarin wordt onderzocht of het kweken van haaien en roggen kan bijdragen aan het herstel van deze zeedieren in de Noordzee. De uitgezette stekelroggen zijn in gevangenschap gekweekt en voorzien van een zender. Dat heeft al veel waardevolle kennis opgeleverd. Zo weten we dat de gekweekte roggen uitstekend overleven (95%) in de Noordzee en zich verspreiden over een groot gebied. Door dit onderzoek weten we nu wat er nodig is voor succesvolle kweek van haaien en roggen en hoe in gevangenschap opgekweekte dieren voor te bereiden op een leven in het wild. ARK Natuurontwikkeling en het Wereld Natuur Fonds kunnen door het succesvolle stekelrog-onderzoek nu de volgende grote stap zetten: de mythische vleet terug krijgen in de Nederlandse Noordzee.

De reusachtige vleet kan meer dan tweeëneenhalve meter lang worden. (Foto: WWF NL / Peter Verhoog)

Reusachtige rog

De vleet is met een lengte van tweeëneenhalve meter en een gewicht tot wel 80 kilo de grootste roggensoorst van Europa. De vleet was een icoon van de Noordzee, een reusachtige rog die tot in de 19e eeuw algemeen voorkwam in de Nederlandse Noordzee. En helaas ook veel bekijks had op vismarkten. Door de steeds intensievere visserij is de vleet bij ons uitgestorven. Kleine populaties houden nog stand rondom Noord-Schotland en Ierland.

Zuidelijke en noordelijke soort

Genetisch onderzoek heeft inmiddels aangetoond dat de vleet eigenlijk bestaat uit twee soorten: de blauwe rog, *Dipturus flossada*, een wat kleinere zuidelijkere soort, en de vleet, *Dipturus intermedius*, de grotere broer die recordhouder is. Beide soorten zijn moeilijk te onderscheiden en zwemmen in elkaars wateren. Recent historisch onderzoek door het NIOZ (Bom et al., 2019) laat zien dat beide soorten vroeger voorkwamen in de Nederlandse Noordzee, die destijds rijk was aan vele grote soorten vissen en roofdieren.

Vitale populaties haaien en roggens zijn nodig voor een gezonde Noordzee (Illustratie Jeroen Helmer / ARK)

Essentiële predatoren in de Noordzee

Haaïen en roggen hebben een cruciale rol in de voedselketen van de Noordzee, maar hun aantallen en soortendiversiteit zijn de laatste decennia drastisch teruggelopen. Vitale populaties haaien en roggen zijn nodig voor een gezonde Noordzee, aangezien de grote predatoren aan de bovenkant van de voedselketen een belangrijke rol vervullen in het ecosysteem. De reusachtige vleet voedde zich als toppredator met grotere kreeftachtigen, vissen en zelfs kleinere haaien en roggen. Ze staan aan de top van een voedselweb dat de basis is voor een gezonde, duurzame Noordzee. Omdat haaien en roggen zich voeden met vissen, krabben en zeesterren sturen ze bijvoorbeeld de aanwezigheid en ruimtelijke verdeling van zeesterren. Dat is weer gunstig voor de ontwikkeling van schelpdierbanken, omdat de predatie van schelpdieren door zeesterren en krabben afneemt. Aangezien

schelpdierbanken een belangrijke basis vormen voor de voedselketen en biodiversiteit, is dat een belangrijks impuls voor de toename van de soortenrijkdom in de Noordzee. Het een kan niet zonder het ander, en daarom zijn predatoren als haaien en roggen belangrijk voor een robuust Noordzee-ecosysteem.

Comeback van haaien en roggen

De terugkeer van verschillende soorten haaien en roggen in de Noordzee is dus van belang voor de hele Noordzee. Van de 18 haaien- en roggensoorten die nu nog in de Noordzee voorkomen is ongeveer de helft bedreigd.

Ernstig bedreigde soorten, zoals de vleet en de zeeengel, komen in het Nederlandse deel van de Noordzee waarschijnlijk helemaal niet meer voor. Zulke soorten zullen onder de huidige omstandigheden - waarbij levensvatbare populaties zich op grote afstand bevinden - niet in de Nederlandse

Noordzee terugkeren en tot gezonde populaties uit kunnen groeien. Daarom gaan het Wereld Natuur Fonds en ARK Natuurontwikkeling zich hiervoor inzetten zodat we meer haaien en roggen in de Noordzee krijgen. De komende jaren gaan we geschikte leefgebieden ontwikkelen, samenwerken met vissers en andere gebruikers van de Noordzee en waar nodig gaan we belangrijke soorten haaien en roggen in de Noordzee terugbrengen. Zo werken we samen aan een gezonde Noordzee die bruist van het leven.

Zeldzame dolfijnen op de kust

Bron: Visserijnieuws - 09-09-2020

KATWIJK – Twee zeer zeldzame dolfijnsoorten vorige maand in Nederlandse kustwateren: de spitssnuitdolfijn en de butskop. Het zijn allebei soorten van diep water.

Woensdag 12 augustus werd voor de kust van Wassenaar een opvallende dolfijnsoort gezien door een vogelaar vanaf de kust (zie foto). Het dier kon aan de hand van foto's gedetermineerd worden als een spitssnuitdolfijn. Vijf dagen later werd hoogstwaarschijnlijk hetzelfde dier dood aangetroffen op de Roggenplaat bij de Oosterschelde. Uit een sectierapport van de Universiteit Utrecht blijkt dat deze dolfijn mager was en al een tijd niet had gegeten. Daarnaast waren er aanwijzingen dat het dier een longontsteking had.

Spitssnuitdolfijnen zijn diep duikende walvisachtigen, die gewoonlijk niet voorkomen in de ondiepe zuidelijke Noordzee. Dit was de achtste stranding van deze soort op de Nederlandse kust in de laatste tien jaar. Meestal gaat het om jonge dieren die om onduidelijke reden de Noordzee in dwalen en hier uiteindelijk komen te stranden en dood gaan. Aanvullend onderzoek aan het maagdarmstelsel zal bij Wageningen Marine Research plaats vinden. De schedel is bewaard voor de collectie van Naturalis. Donderdag 20 augustus werden twee butskoppen, hoogstwaarschijnlijk een moeder met jong, waargenomen op de Oosterschelde. De dieren werden gefilmd, waarmee de determinatie zekergesteld kon worden. Tot en met het weekend daarop waren er meldingen, maar sindsdien ontbreekt elk spoor.

SOS Dolfijn, de natuurorganisatie die gespecialiseerd is in het verstrekken van noodhulp aan walvisachtigen, schrijft op haar website: „Butskoppen zijn diep duikende walvisachtigen uit de familie van de

spitssnuitdolfijnen. Ze kunnen ruim twee uur onder water blijven en dan dieptes van meer dan 2 kilometer bereiken, waar ze jagen op diepzee-inktvissen en vis. Daarom horen deze dieren niet thuis in de ondiepe Zuidelijke Noordzee en kunnen ze hier maar moeilijk overleven. De meeste meldingen in dit gebied betreffen dan ook gestrande dieren.”

SOS Dolfijn heeft uitgekeken naar de butskoppen op de Oosterschelde, om eventueel hulp te bieden, maar de dieren konden niet meer gevonden worden. De organisatie is niet optimistisch over de overlevingskansen; door de Oosterscheldekering weer naar buiten zwemmen durven walvisachtigen meestal niet.

De butskop, die tot wel 10 meter lang kan worden, is buitengewoon zeldzaam in de Nederlandse wateren. De website waarneming.nl meldt vanaf 1900 slechts 15 eerdere waarnemingen. De voorlaatste waren in 1993 (twee dode dieren, op Rottumeroog en bij Schoorl) en 1994 (Westerschelde). De afgelopen weken waren er veel meldingen van butskoppen uit omliggende landen (België, Schotland/Engeland, Ierland (zeven gestrand), Faeröer (elf aangespoeld)).

Uiteraard wordt gespeculeerd over de oorzaak van het verschijnen van deze zeldzame dieren op onze kust en hun vaak trieste lot. Op social media wordt met name door vissers gewezen op de (muren van) windmolens die overal op de Noordzee verrijzen, en de dolfijnen in verwarring zouden kunnen brengen. Een woordvoerder van SOS Dolfijn geeft onderzoekers mee goed te kijken naar

mogelijke gehoorbeschadigingen bij gestrande dieren. Een verband tussen strandingen en militaire activiteiten met sonar is meermaals aangetoond. Toevallig is in juli bij IJsland een grote NAVO-oefening geweest; ver weg, maar wel in het verspreidingsgebied van de butskop.

ZOMERSNERTDAG DEN OSSE - LANGEWEG

27 APRIL 2008

Lederschildpad uit Oosterschelde dood aangespoeld in Denemarken

Bron: Omroep Zeeland - 5-11-2020

Lederschildpad uit Oosterschelde dood aangespoeld in Denemarken (foto: Tanja Rahbek, Naturcenter Tønningård)

Een groep kleuters die langs de Deense Noordzee liep, vond het dode dier. De schildpad is bijna twee meter lang. Jaap van der Hiele van het Reddingsteam Zeedieren ziet aan de witte vlek op de kop dat het vrijwel zeker om hetzelfde dier gaat. Volgens Van der Hiele wordt autopsie gedaan om te achterhalen wat de doodsoorzaak is.

Op dinsdag 22 september werd de [schildpad opgemerkt door agenten](#) van de Landelijke Eenheid die tijdens een training op de Oosterschelde voeren. Zorgen om het dier waren er niet. "Zolang er voldoende voedsel is, kwallen in dit geval, is er geen enkel probleem. Hij was vanmiddag ook volop aan het jagen", zei Jaap van der Hiele van het Reddingsteam Zeezoogdieren.

Bezorgde reacties over witte vlek

En ook dagen na de eerste waarneming, bleek het goed te gaan met de schildpad in de Oosterschelde. Er was dan ook geen reden voor organisaties om een reddingsoperatie op te zetten. Wel kwamen er bezorgde reacties binnen over de witte plek om zijn kop.

Lederschildpad uit Oosterschelde dood aangespoeld in Denemarken (foto: Tanja Rahbek, Naturcenter Tønninggård)

"Die witte vlek is zijn kenmerk", zei Jaap van der Hiele van RTZ Nederland. "De vlek wordt roze als het dier het warm heeft en dat betekent dat het dier actief aan het jagen is. Verder is de vlek uniek bij elke lederschildpad, net als onze vingerafdrukken. Er is dus geen enkele reden tot bezorgdheid. Het is een gezond dier, dat volop aan het foerageren is in de Oosterschelde."

Zeldzame inktvis aangespoeld op strand in Sint-Idesbald

Bron: Het Laatste Nieuws - 07-11-20, 16:58

De kleine achtarm werd gevonden in Sint-Idesbald. © Provincie West-Vlaanderen

Het was Emanuel Demey, centrumleider van Duinpanne in De Panne, die het zeldzame diertje aantrof. “Ik zag het dichtbij de hoogwaterlijn bij de Yachting Club in Sint-Idesbald”, doet hij het verhaal. “De Strandwerkgroep van België bevestigde dat het om een kleine achtarm ging. Dat is een inktvis met acht dikkere armen. Dat zijn twee armen minder dan de meer gekende soorten zoals de zee kat of de pijlinktvis.”

Zeldzaam

Het is nog maar de vierde keer dat zo'n soort inktvis in België aanspoelt. Eerder gebeurde dat in 1934, 2015 en vorig jaar in De Haan. "Van nature leeft de kleine achtarm in holletjes op de zeebodem op 10 tot zelfs 150 meter", weet Emanuel. "De inktvis kan tot 50 centimeter groot worden. Het exemplaar dat ik vond, is een volwassen mannetje met een spanwijdte van ongeveer 60 centimeter. Die soort leeft in de Middellandse Zee of langs de Europese kusten van de Atlantische Oceaan. Wellicht heeft het warme water het dier tot in Koksijde gebracht."

Terug in het water

Omdat het water kouder wordt en het voedsel schaarser is het belangrijk dat de inktvis zo snel mogelijk wordt vrijgelaten. Nu zit hij in het aquarium in de Duinpanne om te bekomen van de stress. Als het dier is aangesterkt krijgt hij zijn vrijheid terug. De provincie zal dat samen met het Vlaams Instituut voor de Zee doen. Het publiek kan de inktvis in de Duinpanne niet zien omdat het centrum door de coronamaatregelen gesloten is.

De inktvis bekommt van de stress in het provinciaal centrum Duinpanne. © Provincie West-Vlaanderen

Een duurzame golfbreker die ook geld kan opleveren ligt over een jaar in de Oosterschelde

Bron: PZC - 17-11-20, 20:27

YERSEKE - Een slimme golfbreker die de kust beschermt, het waterleven oppept en met mosselen, oesters en zeewier een voedselbron is voor de mens. Over een jaar ligt de ‘levende golfbreker’ in de Oosterschelde voor een praktijktest.

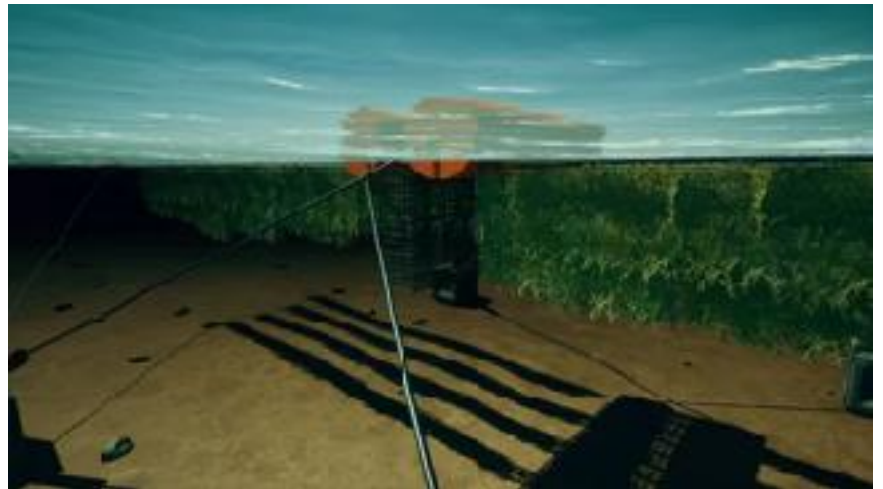
Het ontwerp van de startup Reshore komt uit de koker van Mitchell Williams (26, Verenigde Staten) en Frej Gustafsson (23, Zweden).

Ze wonnen er onlangs 10.000 euro mee door de INNO Student Challenge van het Wereld Natuur Fonds te winnen.

Dat is nog niet alles. Het duo staat morgen (donderdag) in

de landelijke finale van

de 4TU Impact Challenge, een wedstrijd van de vier Nederlandse technische universiteiten waarin het draait om een briljant vernieuwend idee waarmee je de boer op kunt. Winnen ze ook die, dan mogen ze met de Nederlandse handelsdelegatie mee naar de World Expo in Dubai. „Dat zou natuurlijk geweldig zijn. Ze hebben er ruimschoots ervaring met bouwen op zee.”

VISRECEPT

GEGRILDE TONGSCHAR MET PADDESTOELEN EN HOLLANDSE GARNALEN

Bron: visrecepten.nl

Als hoofdgerecht voor 4 personen.

Ingrediënten: filet van 4 dikke tongscharren
                            1 ei
                            room
                            roomboter
                            2 aardappels
                            400 g gemengde paddestoelen
                            1 sjalot gesnipperd
                            1 knoflook geperst
                            paar takjes tijm
                            paar takjes dragon
                            1 citroen
                            100 g Hollandse garnalen
                            zout en peper

Bereiding

- Snijd de randjes van de filet, zodat je mooie, dikke, rechthoekige filets krijgt. Leg deze op een bord of ovenschaal.
- Maak in een keukenmachine een dikke crème van de afgesneden filet, een eiwit en een beetje room. Breng de crème op smaak met zout en peper. Verdeel het mengsel over de filets.
- Schaaf of snijd dunne plakjes van de aardappel. Was en droog ze goed af. Leg de plakjes dakpansgewijs op de filets.
- Zet de filets een uur in de koelkast, zodat de crème kan opstijven.
- Verhit in een koekenpan 2 eetlepels olie en leg de vis met de aardappelkant in de pan.
- Bak deze op middelhoog vuur tot de aardappel goudbruin is. Draai de filet om en bak totdat de vis gaar is.
- Haal de vis uit de pan en bak de gesnipperde sjalot en knoflook kort op hoog vuur. Voeg de paddenstoelen en tijm toe en bak deze bruin. Haal de tijm uit de pan en breng de gebakken groenten op smaak met zout, peper, gehakte dragon, citroenrasp, –sap en een dikke klont boter. Meng de Hollandse garnalen door het mengsel.
- Leg de tongschar filet op een bord en schep de paddenstoelen en garnalen erbovenop.

Eet Smakelijk

Recordaantal zeehonden in Waddenzee (en toch zijn onderzoekers bezorgd)

Bron: [NU.nl](https://www.nu.nl) - 18-01-2020

Nog nooit telden Nederlandse, Duitse en Deense wetenschappers zo veel zeehonden in de Waddenzee als afgelopen jaar: 27.763. In totaal moeten er zo'n 40.000 zeehonden zijn, schatten ze op basis daarvan. Ze telden 1 procent meer dieren dan in 2018. Toch vrezen experts dat het aantal voortaan daalt, zeggen ze in gesprek met [NU.nl](https://www.nu.nl).

Toen er in de jaren negentig en nul door epidemieën weinig zeehonden in de Waddenzee waren, wilden toeristen niets liever dan een groeiende zeehondenbevolking. Nu dreigen de dieren echter slachtoffer te worden van hun eigen populariteit. Sophie Brasseur, zeehondenonderzoeker bij Wageningen Marine Research, ziet het in de Nederlandse Waddenzee na een periode

van jarenlange bloei nu alweer een tijdlang minder goed gaan.

Brasseur: "Hoewel het aantal pups wel licht stijgt, is het totale aantal gewone zeehonden (de soort die verreweg het meeste voorkomt, red.) daar al een jaar of vijf niet meer gegroeid, en sinds een jaar neemt het aantal juist af." Ze

verwacht dat dit ook in de rest van de Waddenzee zal gebeuren. "Waar dat aan ligt, proberen we te onderzoeken." Marien ecoloog Geert Aarts van Wageningen Marine & Research bevestigt de stagnatie.

Waddenzee steeds voller 'aquarium'

Naar verwachting is de oorzaak een combinatie van factoren. Brasseur vergelijkt de Waddenzee met een aquarium. "Een aquarium wordt van buiten niet kleiner als je er stenen in legt, maar de beschikbare ruimte wordt wel minder."

Dat geldt ook voor de ruimte in de Waddenzee en aangrenzende Noordzee door bijvoorbeeld nieuwe windmolens, drukkere vaarroutes en groeiend toerisme en andere activiteiten. "Sinds ongeveer 2000 wordt de kustzone enorm ontwikkeld. Alles bij elkaar is er minder ruimte."

"Veel waddentoeristen willen 's zomers graag zeehonden zien en boeken een zeehondensafari", vervolgt Brasseur. Op zo'n excursie varen toeristen dicht langs de zandbanken waarop zeehonden liggen te rusten en pups mogelijk gezoogd worden. Komen de schepen te dichtbij, dan slaan de dieren op de vlucht.

Er is alom discussie over de steeds voller wordende Waddenzee, maar Brasseur vreest dat de zeehonden er bekaaid van af komen. "Als je maar hard genoeg je stem laat horen als wadloop-, zeil-, of kajakvereniging, of als visser of zeehondensafari-exploitant, en benadrukt dat je daar altijd al mocht varen, dan krijg je daar nog steeds toestemming voor."

Wandelaars kunnen pups kwaad doen

Ook nietsvermoedende strandwandelaars kunnen de zeehondenpopulatie tegenwerken. De gewone zeehondenpups komen tijdens de eerste weken van hun leven met hun moeder op het droge om te zogen, bijvoorbeeld op het strand. Worden ze verstoord, dan kunnen ze besluiten het water in te gaan.

Brasseur: "Hierdoor loopt de pup één dag melk mis, terwijl die maar 24 dagen wordt gezoogd: dat is bijna 5 procent melk. Na twee keer mist de pup al bijna 10 procent. Zo kweek je dieren die het niet gaan halen."

Na het spenen blijft de nog ietwat naïeve pup alleen achter. "Die moet zelf ontdekken hoe zij aan de kost moet komen." Ook dan kunnen wandelaars het dier verstoren.

Opvang geen duurzame optie

Brasseur vindt de ziekezeehondenopvang zoals in Ecomare geen duurzame oplossing voor de zeehondensterfte. "Er is een spanningsveld tussen goedbedoelde bewondering van de natuur en een populatie daadwerkelijk kwaad doen."

Ze vervolgt: "In de zomer op een bomvol strand bij Texel is het zeker goed als een zieke zeehond weggehaald wordt. Maar als de zeehonden op een leeg strand liggen, moet je misschien maar ergens anders gaan wandelen met je hond."

Dalende visstand

Collega-onderzoeker Aarts denkt ook aan een mogelijke link met drukte op en om het Wad. Verder voegt hij toe: "De visstand in de Waddenzee en nabije kustzone is de afgelopen dertig jaar behoorlijk afgenomen." Terwijl het aantal zeehonden toenam, waren er simpel gezegd dus minder vissen per zeehond. "Als een zeehond er twee keer zo lang over doet om zijn maag te vullen, krijg het het waarschijnlijk een stuk zwaarder. Als het vervolgens

ook nog verstoord wordt en minder efficiënt op vis kan jagen, dan zou het zomaar kunnen gebeuren dat een dier het net niet redt."

De eerstvolgende internationale telling van de gewone zeehond vindt aan het begin van de zomer plaats, in de periode waarin de pups worden geboren.

Grijze zeehonden flirten onderwater door met flippers te klappen

Bron: [NU.nl](https://www.nu.nl) - 08-02-2020

Tijdens het paarseizoen klappen mannelijke grijze zeehonden met hun vinnen om vrouwtjes aan te trekken en om concurrenten af te schrikken, schrijven Australische, Britse en Nieuw-Zeelandse onderzoekers in het tijdschrift *Marine Mammal Science*.

De zeehonden produceren een harde klap met hun vinnen, waarmee ze hun fysieke kracht aan soortgenoten laten zien. Deze vorm van communiceren is redelijk uniek bij zeezoogdieren. Dit soort dieren gebruiken meestal roepen en hoge tonen om met elkaar te 'praten'.

In dierentuinen is al vaak genoeg te zien dat zeehonden met hun flippers wapperen en klappen, maar daar zijn ze getraind om dat te doen. Maar deze grijze zeehonden doen het uit zichzelf en in het wild.

Het onderzoek is het eerste bewijs dat zeehonden volledig onderwater ook met hun vinnen klappen en dit is zonder dat het bedoeld is om mensen te vermaken.

Niet alleen is de vondst bijzonder omdat het nieuw waargenomen gedrag is, maar ook omdat het veel kracht zal kosten om zo te klappen. Mensen die wel eens door bijvoorbeeld een zwembad hebben geprobeerd te lopen, zullen weten dat beweging nogal wat weerstand krijgt onderwater.

Klappen vergelijkbaar met gorilla's die op borst slaan

De onderzoekers vergelijken het klappen met hoe een gorilla op zijn borst slaat om te laten zien dat hij sterk is. Dat geeft aan mannetjes het signaal dat ze op moeten passen voor hem en aan

vrouwtjes dat hij sterk is en goede genen heeft.

De bevinding is gebaseerd op videomateriaal dat is gemaakt door de Britse onderzoeker Ben Burville. Hij heeft zeventien jaar lang duiktochten gedaan om de beelden te schieten, tot hij uiteindelijk zeehonden filmde die klaptten.

Oosterscheldekering - uitvoeren functioneringsssluitingen in 2021

Om de bedrijfszekerheid van de Oosterscheldekering te waarborgen zal ook in 2021 weer een aantal functioneringsssluitingen “Oosterscheldekering geheel dicht” worden uitgevoerd. In totaal zal 4 maal tijdens een laagwaterkentering en in een doortijperiode een volledige sluiting van de Oosterscheldekering plaatsvinden.

De testen vinden plaats op:

- Donderdag 7 januari Laagwater van 14:16 uur Veiligsluiten test
- Dinsdag 23 maart Laagwater van 16:05 uur N.S.T.A. test
- *Donderdag 1 juli Laagwater van 14:04 uur Veiligsluiten test*
- *Vrijdag 1 oktober Laagwater van 17:25 uur N.S.T.A. test*

Cursieve tijden zijn zomertijden. De ervaring heeft inmiddels geleerd dat de beïnvloeding van het getij op de Oosterschelde tijdens deze sluitingen nauwelijks waarneembaar is.

Martijn de Bruijn

Oesterboorder bezorgt kwekers handenvol werk

Bron: visserijnieuws.nl 16-09-2020

Eindsymposium hogeschool HZ: 'Leren leven met de oesterboorder'

YERSEKE – De oesterboorder gaat niet meer weg. Maar met veel inspanning kan de schade die deze Japanse roofslakken veroorzaken wel beperkt worden. Bovenal is ruimte nodig om oesterbroed eerst op tafels of in mandjes los van de bodem op te kweken, waar de oesterboorders moeilijk bij kunnen.

Vrijdagmiddag vond bij de Oesterij de eindpresentatie plaats van het

onderzoeksproject 'Leren leven met de oesterboorder', uitgevoerd door HZ University of applied sciences. Dit project in samenwerking met twaalf oesterkweekbedrijven ging begin 2018 van start en werd gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA.

Aan de hand van factsheets zoomden de collega-onderzoekers Eva Hartog en Tony van der Hiele in op de biologie, de mobiliteit, de prooivoorkeur van en barrières voor de oesterboorders. Aangevuld met aanbevelingen voor de kwekers om de oesterboorders weg te houden of te vermijden. In de afgelopen 2,5

jaar hebben de onderzoekers honderden experimenten uitgevoerd op de Yerseke Bank, in oesterputten en in het laboratorium.

Tafels

„Hoe langer oesters in de zomer op tafels los van de bodem opgekweekt kunnen worden alvorens ze op percelen worden uitgezaaid hoe beter. Want zoveel te groter de oester, zoveel te meer moeite moet de oesterboorder doen om door de dikkere schelp bij het vlees te komen”, aldus Hartog. De boorder doet er bij oesterbroed 12 tot 38 uur over. Met grotere oesters is dat niet

getest, maar het moet een veelvoud zijn.

Wel is duidelijk dat de boorders de voorkeur geven aan kleintjes, en creuzen verkiezen boven platte oesters in de experimenten in de Oosterschelde.

Het maakt niet of het diploïde dan wel triploïde oesters zijn. Mosselen kunnen alternatief voedsel zijn voor de boorders. Door middel van chemische stoffen die schelpdieren uitscheiden kunnen oesterboorders bepalen welke prooidieren gezond zijn en kunnen dienen als voedsel.

Veel schoonvissen

Actief schoon vissen van oesterpercelen – met de oesterboorderkor of anderszins – helpt zeker, waarbij het zaak is de randen van de percelen niet te vergeten. Zoveel te vaker zoveel te beter en met name in de winter als de boorders kwetsbaar zijn, aldus Hartog. Opgeviste en verwijderde oesterboorders worden vervolgens in de diepe delen van de Oosterschelde gestort.

Veelbelovend is het idee om marktwaardige oesters op de bodem te beschermen met een barrièrerand van mosselzaad. Ware het niet dat regelgeving het op dit moment verbiedt om mosselen op oesterpercelen uit te zaaien. Een anderhalve meter brede mosselrand met slik beschermt de oesters zo'n tachtig dagen. Voor effectieve bestrijding zou je zo'n operatie dus elke tachtig dagen moeten herhalen, aldus Hartog. De onderzoekers hebben trouwens alleen gekeken of zo'n rand de oesters beschermt, niet wat de economische consequenties van zo'n operatie zijn.

Ei-pakketten

Sinds 2007 worden Japanse oesterboorders (*Ocenebrella inornatus*) gevonden in de Oosterschelde. Oorspronkelijk zijn ze afkomstig uit noordoost-Azië. Waarschijnlijk zijn ze via

schelpdiertransporten vanuit de VS in Zeeland beland. Een boorder-vrouwetje zet enkele tientallen ei-pakketten af (met wel 200.000 nakomenlingen per jaar), de populatie groeit dan ook hard. Inmiddels worden ze ook in het Veerse Meer en het Grevelingenmeer gevonden. Het paaiseizoen van de oesterboorder is van maart tot september, de boorders zijn in de zomer ook veel actiever dan in de wintermaanden.

Onderzocht is ook of het uitkomen van de ei-pakketten tegengegaan kan worden. Het onderdompelen in azijnzuur (4,75 procent), ongebluste kalk of een ultrasoon bad geeft inderdaad een vertraging, zonder negatief effect op de overleving van oesters

Op droogvallende percelen worden tussen de 4 en 12 oesterboorders per vierkante meter aangetroffen. Actieve boorders kunnen 2,2 meter per dag afleggen. De oesterboorder boort een gaatje door de oesterschelp en zuigt het vlees op.

Collectoren

Wat de HZ University of applied sciences betreft is het eind van het project 'Leren leven met de oesterboorder' niet het einde aan de fijne samenwerking met de kwekers. In maart dit jaar is het project 'Verbeteren invang en ontwikkeling oesterbroed' gestart, waarbij onderzocht wordt hoe met praktische technieken het invangen van oesterbroed in de Zeeuwse delta verbeterd kan worden. Ook wordt er gezocht naar alternatieve collectoren nu er onvoldoende mosselschelpen beschikbaar komen.

Gaffelkabeljauw

URK – Gaffelkabeljauw eerder deze maand bij Visveiling Urk, aangevoerd vanuit Noorwegen. Voor deze kabeljauwsoort werd 1,11 tot 1,24 euro per kilo betaald.

Op het Nederlands continentaal Noordzeeplat is deze soort zeer zeldzaam. De eerste melding was van de SC 35 in september 2013, wat toen nationaal nieuws werd.

Maar de gaffelkabeljauw komt wel voor in diepere (kust)wateren vanaf noord-Afrika tot Rusland en ook in het westelijk deel van de Middellandse Zee.

Gaffelkabeljauw wordt ook wel sluismeester genoemd.

Waarschijnlijk tentoongesteld Naturalis enthousiast over opgeviste walvisschedel LT 43

LEIDEN/KATWIJK – De door de LT 43 opgeviste walvisschedel gaat de collectie van Naturalis in en wordt mogelijk tentoongesteld in de Life Science-zaal.

Bij elkaar weegt de schedel zo'n 100 kilo. „Nog best herkenbaar“, zegt Pepijn Kamminga, collectiebeheerder Zoogdieren bij Naturalis en levert betrokken bij het zogenaamde „Srijtvan“, dat in actie komt bij gestrande walvisvies.

Een opgeviste schedel, in dit geval een achterhoofd en twee delen van de snuit, noemt hij best bijzonder. De meeste walvisbotten die Naturalis in de collectie heeft komen van aangespoelde dieren.

Het gaat volgens Kamminga om een vrij „vers“ exemplaar, weliswaar al zonder vruchsel maar ook nog zonder aangroei. Wat de determinatie betreft houdt hij het voorlopig op de gewone rinvis, gezien de grootte jac de blauwe rinvis komt in grootte de gewone rinvis, en de verspreiding van deze soort.

De skeletdelen zijn inmiddels helemaal schoongemaakt en liggen nu te drogen. Het zout is eruit gespoeld; zoutkristallen kunnen scheuren in de botten veroorzaken.

„Het plan is de drie delen ook elkaar vast te zetten en verticaal op een stalen frame te zetten. Zo zouden we de schedel tentoon kunnen stellen in de Life Science-zaal, in het kader van Activiteit.“

De stukken walvisschedel werden vorige maand opgevist door de LT 43, tijdens het Fyshooten ter hoogte van het aan de Britse oerfok/geleegas Flamborough. Schipper-eigenaar Kees van Duijn zag direct dat het iets bijzonders was en nam de vangst mee.

In het „kwartierje“ (volgens Van Duijn) dat de walvisdelen in Lelidde op de kust lagen voordat ze naar de schuur gebracht konden worden, waren ze direct al gespot door voorbijgangers en op social media gedeeld.

Van Duijn heeft de bijzondere vangst zelf naar Naturalis in Leiden gebracht.

Recordhoeveelheid opgevist afval

Bron: Visserijnieuws 05-09-2020

Noordzee wordt schoner met hulp van vissers

IJMUIDEN/DEN HELDER – Vissers zetten hun beste beentje voor om de Noordzee schoner te krijgen. Vorig jaar werd door Nederlandse vissers een recordhoeveelheid van 558 ton afval uit zee gevestig en in duizenden bigbags aan land gezet.

Deze weken reikt KIMO op diverse havens certificaten uit aan

kottervissers die deelnemen aan het zogeheten project Fishing for Litter. Vorige week vrijdagmorgen kwam voorzitter Sebastian Dinjens (tevens wethouder van de gemeente Velsen) daarvoor

al vroeg aan boord van de GO 26. „Geweldig nieuws is dat alle EU-kustlidstaten ons Fishing for Litter-programma overnemen. Nederland is hierbij het inspirerende voorbeeld”, aldus Dinjens. Vandaag – vrijdag 4 september – worden door wethouder Kees Visser (vice-voorzitter van KIMO) van de gemeente Den Helder deelnamecertificaten uitgereikt.

Het nieuwe record heeft veel te maken met de ramp met het containerschip MSZ Zoe vorig jaar januari boven de Waddenzee. In Harlingen schoot de hoeveelheid opgevisste afval omhoog naar maar liefst 177 ton, vier keer meer afval dan het langjarige gemiddelde in deze haven. Maar ook IJmuiden (46 ton) en vooral in de zuidelijke havens Vlissingen (83 ton) en Stellendam (72 ton) werd vorig jaar door vissers veel meer afval aan land gezet. De afgelopen tien jaar werd jaarlijks gemiddeld 300 ton opgevisst afval aan land gebracht. KIMO prognosticeert ook in 2020 een bovengemiddelde hoeveelheid van ruim 500 ton. Met de boomkor wordt meer zwerfafval van de zeebodem opgevisst dan met lichtere pulstuigen. „Het valt ons dit jaar op dat in de gebieden die al lang niet bevist zijn opmerkelijk meer rommel op de bodem ligt dan in gebieden waar veel gevist wordt. Terwijl veel studies over

zwerfafval in zee gaan over wat je aan de oppervlakte en op stranden tegenkomt, weet de visser wel beter: de Noordzeebodem wordt alleen schoner met hulp van de visser”, aldus Jan Joris Midavaine, projectleider Fishing for Litter.

Het aantal deelnemende vissers aan Fishing for Litter is gestegen van 83 in 2017 naar 137 in 2020. Nieuwe deelnemers dit jaar zijn de vlagkotters BCK 40, PD 141 en H 144.

Afvalspoorboekjes

Het gemonitord strandafval afkomstig van de visserij vertoont al enkele jaren een dalende trend. De ambitie is dat er geen afval van de visserij zelf op stranden meer wordt aangetroffen, ook geen pluis. Hier werken vissers samen met 21 partners binnen de Green Deal Visserij voor een Schone Zee aan. Een van deze acties is het afvalspoorboekje: een duidelijk overzicht voor vissers en havens om afvalstromen gescheiden in te zamelen en op de juiste plek af te geven.

KIMO meldt dat de financiering van Fishing for Litter krap is, sponsors zijn dus welkom. Er is jaarlijks minimaal 2,5 ton nodig, terwijl het ministerie van I&W niet meer dan 90.000 euro bijdraagt. Voor extra afvalverwerkingskosten in 2019 heeft de overheid een voorschot verleend op de claim richting de rederij MSC.

Schipper Gert Lokker en bemanning van de GO 26 kregen vorige week nieuwe certificaten Fishing for Litter uitgereikt.

EVENEMENTEN KALENDER 2021

Gezien de momenteel nog strenge maatregelen i.v.m. het Coronavirus kunnen we helaas nog niet veel inplannen.

5 maart - Algemene Leden Vergadering

18-19-20 juni - Kampeer weekend

Zorg dat je er bij bent!!!